

DAHAVSKI POROČEVALEC

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA NARODNEGA ODBORA

Stev. 5

Dachau, dne 7. maja 1945

Broj 5

IZNUCENA EVROPA PRED RAZGLASITVIJO MIRU

Novi "vodja" nemškega "Rajha" je pripravljen kapitulirati pred vsemi tremi zaveznimi silami - Konec podmorniške vojne.

LONDON, 7. maja - Radio London javlja, da svet lahko vsak čas pričakuje objave o koncu vojne, katera bo istočasno razglašena v vseh treh zaveznih glavnih mestih.

FLENSBURG, 7. maja - Novi vodja nemškega "Rajha" je napovedal konec podmorniške vojne in zapovedal vsem nemškim podmornicam, da se vrnejo v svoja oporišča.

LONDON, 7. maja - Ker je admiral Dönitz sedaj pripravljen kapitulirati, se smatra, da bo še v teku tedna proglašen konec vojne v Evropi. To se bo zgodilo istočasno v Londonu, Washingtonu in Moskvi. V Londonu bo konec vojne razglašen ob 21,15 po radiu od Churchillja. Isti večer bo govoril tudi angleški kralj. Angleška kraljevska dvojica se je vrnila iz Windsorja v London.

LIZBONA, 7. maja - Portugalska vlada je poklicala sinoči nemškega poslanika in mu sporočila, da Portugalska prekinja diplomatske odnose s Nemčijo, ker nemškega rajha ni več in tudi ni več nemške vlade. Nemško poslaništvo v Lizboni se ukinja in nemška posest na Portugalskem se začasno zapleni, da bo pozneje izročena zaveznikom. Istočasno tisti nemški vladi, ki bo upravičena, predstavljati Nemčijo.

TOGO IN PAVELIČ - Beograd, 7. maja - Ante Pavelić održao je sinoć pred ustaškim udruženjem žena govor, u kome je pored ostalog izjavio: "Mi nismo gospodari puteva, kojim i du svetski događaji. Naše je, da se trudimo, da sačuvamo izvestan, ma kako mali deo, naše nezavisne države Hrvatske. Bolje je biti jedan dan lav, nego sto dana koza. Ako bude trebalo, mi ćemo znati umreti kao junaci. Ali ja se nadam da do toga neće doći. Verujem u snagu svog naroda i konstelaciju prilika u svetu."

TOKIO, 7. maja - Japonski zunanji minister Togo je imel na včerajšnji novinarski konferenci govor; v njem je izrazil ogorčenje Japonske nad postopkom Nemčije, čes da je pri svoji kapitulaciji postopala na lastno pest in ni poprej konsultirala Japonske, kakor to predvideva pakt proti Kominterni. Zaradi tega bo Japonska Odpovedala vse dogovore in pogodbe s Nemčijo. - Kapitulacija Nemčije je spravila Japonsko v nad vse grozeč vojaški položaj. Dočim so Nemci zaenkrat kapitulirali samo pred Angleži in Ameriko, ki sta na drugi strani v vojni s Japonsko, opustili pa kapitulacijo pred Rusi, je Rusija na Daljnem vzhodu le nevtralen opazovalec velike borbe, v Evropi pa sedaj tako rekoč edini bojujoči se činitelj. Zaradi nemške kapitulacije je postalo veliko število angleških in ameriških čet sedaj razpoložljivih in skoraj ves vojni potencial obeh teh velesil se bo lahko vporabil na japonskem bojišču, kar bo brez dvoma znatno vplivalo na nadaljni potek vojnih operacij in končni uspeh. - Bojazen admirala Toga je opravičena - v Evropi se je vlovila ena politična podgana, v Aziji pa njena častivredna sestra.

KO PREČITAS, DAJ LIST DALJE!

PREGLED VOJAŠKEGA POLOŽAJA V EVROPI

Razen v Češko-Moravski in severozapadni Jugoslaviji so boji v Evropi ponehali. Pač pa se izvaja sedaj širom Nemčije okupacija vseh pokrajin v smislu pogojev brezpogojne kapitulacije.

Ruska vojska je sedaj v glavnem izvedla vse najvažnejše strategične naloge; zasedla je v njeno področje spadajočo severno Nemčijo nekako od пристаниšča Rostock na Baltiku vse do blizine D r a z d a n na Labi. Potem teče njena fronta vzporedno s Krkonoši do Moravskih vrat in od tod v jugozapadni smeri mimo Brna k izlivu reke Aniže v Donavo v bližini Mauthausna pri Lincu. Dalje zaradi pomanjkljivih poročil položaj še ni povsem jasen, vendar moramo smatrati, da poteka fronta nato v bližini Brucka ob Muri v bližino Gradca in Maribora ter dalje na jugovzhod, kjer se združuje z jugoslovansko na Hrvaškem.

III. ameriška armada ima važno nalogo, da dokonča zasedbo Gornje Avstrije in Češke. Njeni oddelki so tudi že v glavnem dokončali delo v okolici Linca in Steyru in se bodo najbrž že danes združili z ruskimi oddelki, prodi-rajočimi preko Aniže prav tako h Lincu. Važnejša naloga te armade je, da nujno reši položaj na Češkem z ozirom na vstajo čeških partizanov v Pragi. Najnovejša poročila pravijo, da je tudi tukaj uspešno nasnovano delo. K Pragi pritiskajo ameriški oddelki od jugozapada in so od nje oddaljeni samo še okoli 25 km, toda tudi od severa so že ameriške čete v pokretu na češko glavno mesto. Obroč okrog Češko-Moravske se vedno bolj zožuje...

Stojimo pred dejstvom, da bo v Evropi vojne kmalu konec. Tudi v Jugoslaviji se je obroč okrog Zagreba in Ljubljane že zelo skrcil in postojanke nemške vojske padajo druga za drugo.

=====

Moskva, 7. maja - Dnevno povelje maršala Stalina javlja, da so ruske čete pričele po zasedbi Berlina in vrste drugih nemških mest med Odro in Tabo s čiščenjem vseh preostalih krajev in pokrajin. Zasedle so poleg luke Swinemünde tudi preizkusevališče naj sodobnejšega zračnega orožja T e n n e m ü n d e in pa otok Rujan. Pri važnem železniškem križišču Prerov sta se združili dve ruski armadi in potegnili obroč okrog velikega števila moravskih mest, med njimi Olomouca in Kromjeriza. Toda tudi pri šlezijijski meji trkajo ruske čete na zid Krkonošev. Od Striegave je pričel pohod na široki fronti na Moravsko.

London, 7. maja - Po ogromni predaji nemške vojske je prišlo v zavezniško vojno ujetništvo nad 3 milijone nemških vojakov in častnikov. Danes bo komandant nemške vojske na Nizozemskem in sosednih pokrajinah, gen. polk. Blaschkowitz podpisal kapitulacijski zapisnik. Na področju VII. ameriške armade je nastal mir. Pač pa je III. zasedla v Avstriji mesti Linc in Steyr ter v splošnem preokračila reko Traun, ki se nasproti Linca izliva v Donavo. Glavni sunek iste armade je veljal Plznu, središču težke vojne industrije v Češki; to mesto je bilo včeraj zasedeno in oklepni oddelki nadaljujejo v naglem pohodu pot v Prago. Mesti Kladno in Beroun v praški bližini sta že zasedeni. V armada zasada sedaj

Koroško. Prihaja tja preko dveh alpskih prelazov: onega pri Toblachu, ki vodi k izviru Drave in dalje preko Oberdrauburga na Spittal ter od tam v Visoke Ture in drugega skozi Kanalsko dolino od Humina (Gemona) preko Studene (Pon- tafel) na Trbiž in Beljak. Vsak čas moramo pričakovati zasedbo Beljaka in Celovca. - Predvčeranjem se je predala 200 - 400 tisoč vojakov broječa nemška armadna skupina 6, ki je branila Nemčijo na fronti od Linca do svicar- ske meje, generalu Dewertu. Na njenem desnem krilu sodelu- joča 24. nemška armada je položila orožje pred 1. francosko vojsko na Predarlskem. Poznani gorski prelaz Arlberg je že zaseden.

KOŠICE, 7. maja - Česka pred očistitvijo. - V Pragi so parti- zani v soboto zvečer nenadoma zasedli dve glavni radijski postaji, kar je dalo Nemcem povod, da mobilizirajo vse v praški okolici razpoložljive tankovske odrede, da bi reši- li položaj. Národní Výbor v Pragi je med tem kot vrhovna začasna oblast že izdal proglas o prevzemu poslov do pri- hoda legalne českoslovaške vlade in prezidenta dr. E. Bene- ša. Naprosil je po radiu III. Ameriško armado za nujno po- moč po letalstvu in oklepnikih. Nato so se Nemci spustili v pogajanja zaradi prevzema oblasti. Tako si moramo raz- lagati naenkratni hitri vdor in pohod Američanov v smeri na Prago. Ruske čete pa so oddaljene še okoli 200 km in tudi že naglejše napredujejo. Boj za Prago je že prišel in današnja jutranja poročila javljajo vojne operacije v praški okolici.

KOŠICE, 7. maja - III. ameriška armada hitro prodira proti Pragi in je oddaljena od nje samo še 25 km.

KOŠICE, 7. maja - Ameriške čete so prodrle severno od Lin- ca do reke Vltave.

PRAGA, 7. maja - Doznava se, da so oddelki SS prisilili če- ško civilno prebivalstvo severno od Prage h popravljanju pokv arjenih železniških prog in cest. Streljali so na ljudstvo in ubili mnogo oseb, zlasti žensk in otrok.

NORVEŠKA IN DANSKA - Stockholm, 7. maja - Tukajšni krogi smatrajo, da bodo nemške čete na Norveškem še danes kapi- tulirale. Nemški odredi se bodo verjetno skušali rešiti na Švedsko, kjer bodo seve razoroženi. Švedski novinarji so že odšli na mejo, da prisostvujejo tem dogodkom.

KODANJ, 7. maja - Zavezniki so nujno poslali nekaj letal- skih čet v Kodanj, ki naj tankaj preprečijo kakršnokoli nasilno dejanje kapitulujoče nemške vojske. Potrebno je to zaradi tega, ker je pričelo med Danci domače raz- računavanje med partizani in onimi krogi, ki so dosedaj podpirali nemški režim. Partizanom se je posrecilo zajeti pri tem princa Klausena, vodjo Nemcem služečih Dačev. - No- va danska vlada je že sestavljena pod vodstvom dr. Bohla; njena glavna naloga bo, da pomiri deželo in pripravi cim- prej svobodne volitve v poslansko zbornico. Razume se, da bo pozvala na odgovornost tudi vse one elemente, ki so v teku preteklih petih okupacijskih let pokazali prevelike simpatije in uslužnost napram nemškim okupatorjem. - Nemški generalni guverner za Dansko, Berner B e s t se je predal danes oblastem. V mestu je prispela danska u- darna brigada, ki se je izvežbala na Švedskem. Njen prihod je bil triumfalen.

LONDON, 7. maja - Osvoboditev Norveške je vprašanje nekaj ur. Nemški nacistični guverner v Terboven je odstopil in min. predsednik Quisling je izjavil, da predstavlja se- daj njegova vlada edino legalno predstavništvo Norveške; je pa pripravljena umakniti se, kakor hitro bo to nareko-

val položaj. Poveljujoči general nemške vojske v Norveški, Böhme je ponudil kapitulacijo, toda fml. Montgomery je odgo- voril, da se mora nemška vojska na Norveškem udati vsem trem zavezniskim velesilam. - Angleska letala so močno bombardirala del nemške mornarice v bližini Narvika in po- topila več torpednih rušilcev in nekaj podmornic.

BRUSELJ, 7. maja - Belgijski kralj Leopold III., ki se nahaja sedaj s svojo rodovino v Svici, se bo te dni vrnil v pre- stolnico.

PARIZ, 7. maja - Francoska vlada je sklenila, zahtevati od španske vlade bivšega min. predsednika Lavalja in njegovih oziroma pomagačev, ki so sedaj internirani v Barceloni.

LONDON, 7. maja - Nemci so zadnje dni pred polomom odvedli iz raznih internacijskih taborišč najbolj prominentne po- litike iz inozemstva z avtomobili na Tirolsko, kamor so ho- teli spraviti tudi ostale pripornike iz Dachaua in ostalih bavarskih koncentracijskih in delavskih taborišč. Hitri prihod VII. ameriške armade je v glavnem vse njihove name- re prekrizal. Sedaj, po zasedbi Tirolske, so našle ameriške čete in osvobodile bivša ... franc. min. predsednika Dal- adierja in Renaulta ter generalisimusa Gamelina in Weygan- da in tudi bivši avstrijski kancelar Schuschnigg ter fran- coski min. preds. Léon Blum ter pastor Niemöller so bili naj- deni živi in zdravi v nekem zakotju južno Brennerja.

NEW YORK, 7. maja - Sedma ameriška armada je po hitri zased- bi Bavarske in Tirolske zajela vrsto prednjih nacističnih voditeljev; med njimi generalnega guvernerja Poljske, Hansa Franka, ki je pobegnil iz Krakova z velikim bogastvom, dalje Hitlerjevega trgovskega poslovodjo, založnika Ammanna, izda- jatelja knjige "Mein Kampf". Dalje je v ameriških rokah nemški notranji minister v. Frick. Ista usoda je doletela tudi bivšega česko-moravskega protektorja v. Neuratha. - Hitlerjeva vila Obersalzberg v bližini Berchtesgadena je v plamenih.

NEW YORK, 7. maja - Danska vlada je prejela poziv od konfe- renčnega predsedstva v San Franciscu, naj nemudoma odpošlje svoje odposlance na konferenco.

NOVA UPRAVA NEMCIJE - London, 7. maja - Po popolnoma izvede- ni zasedbi Nemcije po zavezniskih cetah ne bo postavljena nikaka nova nemška vlada. Vsa uprava bo podrejena medzavez- niški komisiji za upravljanje Nemcije. Obstoja namreč tudi vprašanje, ako bo Nemcija sploh ostala nedeljena; mogoče je, da bo razdeljena v nekoliko področij. Vsekako imajo zavezniki namen, odstopiti Poljski ono pokrajino, kjer pre- biva večinoma poljski živelj, t.j. nekako do reke Odre in Ni- se. Ostala Nemcija pa bo najbrz razdeljena v južno polovico z Bavarsko, Württembergom, Badnom in Saksonsko ter na Severno t.j. Pnjsko z ostalimi severnimi nemškimi pokrajinami. Dokon- ne rešitve seveda se ni.

ZAOSTALOST NEMŠKE MEDICINE - London 7. maja - Sanitarni orga- ni ameriške vojske so ugotovili ob zasedbi raznih nemških mest in taborišč, da je v zadnjih sedmih letih higiena zelo nazadovala in tudi najnovejših higienskih sredstev in pripo- močkov Nemci niso imeli. V splošnem se opaza, da je nacisti- čni režim ves čas vladanja posvetil le malo pozornosti te- mu važnemu področju za pospeševanje ljudskega zdravja. Pro- ganjanje strokovnjakov, ki niso hoteli postati nacisti je pač tudi na tem področju prinesel samo nazadovanje, zasto- in nikakega napredka.

Z A J E D I N S T V O S V I H A N T I F A Š I S T I Č K I H S N A G A

Izdajničko vladu Stojadinovića a zatim Cvetkovića bacile su se na fašizaciju naše zemlje, omogućile su nemačkom fašizmu da organizuje petu kolonu, da pripreme izdaju zemlje i bace naše narode u krvave okove fašističkih zavojevača. Menarodne vlade su upregle ceo policijski aparat da bi ugušili glas naroda, da bi u krvi razbili narodni pokret koji se suprostavljao fašizaciji zemlje. One su se postarale da rašire svoje korene i među višim oficirskim krugovima, koji su verno počeli da šire duh defetizma i prodaje naše zemlje. Setimo se črnoberzijanaca Stojadinovića, Korošca, Šapaha i mnogo drugih. Rim, Berlin, to su bile zvezde vodilje njihovoj politici. Oduševljeno su pozdravljali fašističkim pozdravom, držali su govore o velikom prijateljstvu, koje nemački i italijanski fašizam gaji prema našim narodima. Veličali su fašističku kulturu, omogućili su nemačkim "turistima" i "naučnim" radnicima, da uvuku u naše fabrike, da posete naša slagališta, da crtaju naše mostove, da snimaju naše terene. Javno su dozvolili osnivanje Kulturbunda i ostalih fašističkih ustanova. Na drugoj strani su u krvi ugušivali svaki pokušaj naroda da manifestuje svoju ljubav prema zapadnim demokratijama i Sovjetskom Savezu. Setimo se samo velikog aeromitinga, koji je Stojadinović priredio, u Beogradu, u znak prijateljstva sa Rimom i Berlinom. To je bio prvi put zvanično prekršen suverenitet našeg Podneblja. Ko se neseća tadašnjih ispisanih parola po zidovima beogradskih ulica? "Neprijatelj je na Granici" - "Branilićemo zemlju", "Jedinstvo naših naroda u borbi protiv fašizma". Te su parole izazvale beogradsku gestapovsku policiju, da je besnela od jada, da je u masama ubijala i zatvarala.

"9 decembar 1939 ubelozen je u pokretu radničke klase kao dan najvećeg fašističkog terora Cvetkovićeve vladavine. Toga dana su hiljade i hiljade radnika tražile povećanje nadnica u srazmeri poskupljavanju životnih namirnica. Stotine boraca su našle smrt pod plutonskom vatrom beogradskih žandarma. Ulice Beograda, Podgorice, Splita, Trbovlja, Skoplja, Čačka kao i mnogih drugih mesta su bile poprskane krvlju radnih masa. Na masovni protest naroda, vlada je zvanično odgovorila: "Pucaćemo i dalje u masu." Izdaja je spremna.

Marta meseca 1941 mislili su da je sve spremno, uručili su našu zemlju i naše narode nemačkom i italijanskom fašizmu. Ali 27 mart je bio još jedan dan kada su narodne mase kazale: "Nećemo robstva! Volimo biti grobovi nego robovi!" Toga dana je narod bez žrtava mogao da uzvikne: "Hoćemo savez sa Sovjetskom Rusijom i zapadnim demokratijama!"

Mučki napad i izdajstvo vojnih krugova brzo je dovelo do okupacije naše zemlje. Zemlja je pregažena. Nastali su teški dani ropstva. Napuštali su zemlju takozvani ljubimci sela i grada, nosili su svoj kapital, spasavali sami sebe. A narod? Narod je ostao da sam svojom sopstvenom krvlju brani zemlju. No radnička partija, verni čuvar naroda, ostala je sa njim, našla je načina, da se poveže sa širokim masama, organizovala je što se dalo organizovati, povelila je borbu na smrt i život. Organizovala je prve partizanske odrede. Moralo se je suprostaviti, u istoriji nečuvenom teroru nemačkih, italijanskih, Nedelčevićih, Pavelićevih, Mihajlovićevih, Rupnikovih i muslimanskih fašista. Radnička partija, povezana sa ostalim rodoljubima - je dala svoje geslo "Jedinstvo svih antifašističkih snaga u borbi protiv okupatora i domaćih izdajica." Svako huškanje, svako razbijanje našega jedinstva izdaja je naroda, svaka nacionalna mržnja i rad u

u tom pravcu naši borci smatrali i sudili kao izdajstvo. Neka i nama ovde u logoru to isto bude kao ideja vodilja "Jedinstvo svih antifašističkih snaga u borbi protiv svih onih kojima ne leži na srcu sloboda naroda." - S m r t f a š i z m u, s v o b o d a n a a r o d u !

GIBANJE UMRLJIVOSTI U K.L. DACHAU

Odkar sam dobio komando u prosekuri (T.K.) sam zasledovao umrljivost, t.j. od konca novembra 1944. V zadnjih petih meseci obstoja tega prokletoga morišća, ki je po grozodejstvih zaslovelo po vsem svetu in ki bo večen spomenik nemške fašistične "kulture", je umrljivost dosegla tri vrhunice, povzročene po epidemiji trebusnega legarja, po pegavcu in končno po transportih in sistematičnem izgladovanju. Podajam tu samo suhe številke o dnevnem povprečku mrtvih, ki kričijo do neba po masčevanju.

1944.:	1945.:
47. teden: 8,1	1. teden: 28,0 9. teden: 70,8
48. " : 11,9	2. " : 37,7 10. " : 60,9
49. " : 12,6	3. " : 30,7 11. " : 47,7
50. " : 18,3	4. " : 61,6 12. " : 42,4
51. " : 24,1	5. " : 82,1 13. " : 37,6
52. " : 25,7	6. " : 77,3 14. " : 47,7
	7. " : 81,7 15. " : 58,7
	8. " : 77,3 16. " : 61,9
	17. " : 92,4

K temu moramo samo še dodati, da bo verjetno število mrtvih prihodnji teden še poskočilo, docim smemo pričakovati padanje števila kasneje, ko se bo boljša prehrana polagoma poznala tudi v zdravstvenem stanju naših tovarišev. - B. Škerlj.

REPORTAŽA O KREATORIJUMU

Nisu imali vremena, jer su osetili vaz pravodne osvete pod svojim grlom. Na golim leševima je ležao jedan u odelu. Duga kosa je bila znak "prominentnog" dostojanstva, koja se dobijala prelaskom na stranu barijadi "gospodara sveta." Kovčava prešeda kosa potseti mo na jednu mrsku ličnost, što je jahala na svijenoj grbači roblja. Zagledah se u lice, koje beše umešeno u bezobličnu krvavu masu. Ipak poznadoh sloglasnog Jer - menca Maansaria, što se preko leševa drugova popeo na najveću lestvicu dachauske hijerarhije - na presto starešine lagera: "Šteta što njegova lešina prija ove časne izmučene kosture" - pomislih i podjoh vratima. Povratih se i premerih širinu sobe koja je iznosila 6 koraka. Dužinu sam procenio na oko 10 m jer merenje su onemogućivali leševi koji su ispunjavali svaki ugao do blizine plafona.

Izdjoh na vazduh, jer sam ga bio hitno potreban. Jedan Amerikanac, što je kraj mene snimao, izdaje žurno posrćući. Bled i hvatajući se za grudi, prokaljeni borac u uniformi nasloni se na smreku.

Vidim da se i desno od peći skupljavaju ljudi sa aparatima. A tamo su bile još dve prostorije prepune leševima. Jedna je bila široka 3 m a dugačka 12 m; druga 6m a dugačka isto 12 m. U većoj sobi su naslagani

RAZMERE V TABORIŠČU SE NAGLO BOLJŠAJO

Preselitev bolnikov - Kruh in zabava - Cigarete -
- Tifus in evakuacija

Mednarodni odbor je imel v soboto sejo, na kateri so predstavniki naših narodnosti prejeli razna zanimiva poročila, ki se tičejo življenja v taborišču, na znanje. Iz uradnega komunikeja, ki je bil po seji objavljen, povzemamo:

Poveljnik taborišča je odbor obvestil, da bo del barak SS onkraj pregraje takoj stavljen na razpolago revirju, iz katerega bo evakuiranih večje število bolnikov. Za zdaj bo po vsej priliki preseljenih okrog 3000 bolnikov, tose pravi, dobra polovica vsega staleza. V celoti revirja trenutno ni mogoče evakuirati, ker ni prostorov na razpolago. Ameriško poveljstvo je namreč ugotovilo, da so SS-ovci pred pobegom iz taborišča na mnogih krajih podtaknili bombe, ki jih je treba poiskati in odstraniti. Poveljnik je izjavil, da je ustanovljen poseben odbor z nalogo, da brez odlašanja pošlje druga poslopja, primerna za bivanje bolnikov. Nova namestitvev bo objavljena takoj, ko bo izvršena.

Častnik ameriške vojske, ki mu je pri poveljstvu taborišča poverjena skrb za prehrano, je sporočil odboru, da se bo obrok hrane poslej iz dneva v dan v dan večal po količini in boljše po kakovosti.

Odbor je sklenil, da prej ko mogoče organizira razne vrste zabave za pripornike v taborišču. Po dolgih letih duševne teme in gladi bo ta vest brez dvoma prijetno odjeknila med nami. Prihodnje dni se bo spet odprla knjiznica, razgibala se bo glasbena delavnost in film. Vprašanje radia bo rešeno tako, da bo po blokih na razpolago čim več prejemnikov. Organizacija zabavnih prireditev je poverjena članu odbora, ki vodi ta resor. - Za vse taborišče bo nabavljena primerna količina tobaka in cigaret.

Poveljnik je obvestil odbor, da se bo evakuacija izvršila na naslednji način: vsi bolniki bodo ločeni od zdravih, nato pa bo izvršena splošna dezinfekcija. Evakuacija se bo začela 14 dni po tej splošni dezinfekciji, če v tem času ne bo ugotovljen noben primer legarja.

leševi do plafona. Po betonskom podu koji je pri ulazu slabodan, cedi se iz gomile crna krv u lokve koje se mrznu. Na palčevima nogu mnogi imaju privezane cedulje identiteta. Oni što dodjose transportima su bez podataka. Svi zajedno će kao neznani junaci i mučnici ostati u grobnici, "velikog Rajha". A njihove, u crno zavijene porodice, će suzrim očima i skršenim nadama šaputati: "propao negde u prokletoj Nemačkoj". Leš jednog deteta je dirljivo ispružio ručice kao da zove: "Mama, mama!" A žalosna mati negde drčućeg soka uzaludno čeka svoje čedo. Stisnuh pesnicu, dobih volju da vičem: "Ej vi zločinci i Mesari nevine deca!" Ali osetih da moj rečnik ne raspolaže jednom rečju koja bi mogla odgovarati pojmu bestijalna "nadčoveka." Gle! tamo kraj deteta jedan leš je stiskao pesnicu u visini čela. U polutam mu oko fosforesira, kao da ostade neka iskra od živahnog plamena što ga smrt ugasi. Otvorena usta, kao da kažu: "Zbogom drugovi! Ne zaboravite!" Jedan mišićav mladić plavih očiju kao nebo, naslonjen sa strane na mrtvace savjose natrag kao luk i sa stisnutim pesnicama gleda pravo u logor. Po grču oko usana mislim da su posljednje pretsmrtne reči bile: "Osveta! Osveta! Osveta! Neizdrživ zadah, naduveni trbusi, pocrnela tela od udaraca, rane, onečišćeni udovi od dijareje, iskešeni zubi, isplaženi jezici, zaledjene staklaste oči i strasne grimase i gestovi samrtnog grča -

V taborišče je prispel bolničarski oddelek ameriškega Rdečega križa. Njih naloga je, da z vsemi sredstvi pripomorejo k izboljšanju zdravstvenih razmer v taboru.

JUTRI POLOVICA KRUHA

V onih težkih časih tanke osminke, ko so od slabosti že medleli spomini na četrtinko - včasih je bila celo tretjina - katere smo bili milostno doležni v preteklih hudih dneh v taborišču, nam je bil sen, nam vsem izstradanim in pretegnjenim, najesti se kruha vsaj enkrat do sittega... Polovica hleba nam je tem lebdela pred očmi kot izpolnitev vseh naših želja. In kar se je zdelo včeraj še neizvedljivo in skoraj nemogoče, to bo jutri že resnica. 3/4 kilograma kruha za vsakogar! Toda prizadevanja kuhinjske komisije in taboriščnega vodstva gredo za tem, da se v najbližjih dneh poboljša še kakovost. Tako bomo glede na kruh skoro prišli na ameriške obroke! Sicer je res, da je preskrba 30 tisočev iz ene same pekarnice precej težavna. So to ogromne količine! Če bi položil te hlebe enega do drugega po dolžini, to bi hodil 4 km daleč ob sami kruhovi cesti! En in pol hektarja najboljšega polja je treba, da se nasitimo s kruhom vsak dan.

NAŠ PRETSTAVNIK PRED MIKROFONOM

Nekoliko reči američkoj javnosti - Poziv da se u Dachau uputi naša zvančna delegacija.

Ovih dana, žalosni i pusti "apelplac", koji je kao i mnogi drugi nemacki trg potsecao na dvorišta po tamnicama, iznenada je oživeo, i to u nekoliko mahova. Moćni motori američkih terenskih automobila ispunili su svojom hukom vazduh, po kome su dotle lebdela samo mučne i bolne uspomene. Na njima su se vozili američki oficiri, vojni fotoreporteri, filmski fotografi, radioreporteri, novinari. cela četa u čistom, žutozelenom odelu odlična kroja i tkanja, sjajnim kapišima i polučizmama, ležerno nakitljenih, malih šajkaca, ozbiljna samo pri radu, neusiljena i ljubaz-

isteraše me iz ovih prostorija, čiji prizori prevazilaze najbujniju ljudsku maštu. Čovek jačih živaca našao bi još mnogo pretsmrtnih želja dirljivog dachauskog Testamenta. U ovim gomilama mrtvaca meni se učinja, da u ovim groznim katakombama, drhti osnovna nota poslenje volje naših drugova koja vapi: "Ne zaboravite, drugovi! Ne zaboravite!" Izadjoh i zavetovah se: "Nećemo! Nećemo! Ne smemo!"

Vratih se pećima, da ih osmotrim. Na sredini velike prostorije ozidane su dve peći jedna do druge. A desno i levo je još po jedna peć. Stadoh pred poslednjom točkom dachauske fabrike sto ljude pretvara u pepeo. Jedan čudan osećaj me obuze. Kao čoveka što stoji pred ubijenim tigrom, što je malo pre krvožednim skokom sa ispruženim šapama i razjapljenim čeljustima htelo da ga rastigne. I kao uzbudjeni čovek otvara još tople čeljusti mrtve zveri, tako ja otvorih gvozdenu debela vrata leve srednje peći. Na krupnim rešetnicama leži ljudski pepeo i ljudske nedogorele kosti, što im je visoka temperatura isušila srž. Desna peć pucketa. Otvaram je. Od spreda leže nedogoreli leševi. Iz debele naslage pepela vire kosti. Dve butne kosti strše kao da prete. A tamo u dubokoj pozadini pucketa ugaj i plamen crveno svetljava poslednji čin velike dachauske tragedije.

na u dodiru sa ljudima. To je bilo izaslanstvo američke javnosti, koje je, sudeći po svemu i efikasno, i vestacko izvršilo jedan krupan zadatak. Ti većinoma mladi ljudi poslali su u Dachau, da na licu mesta utvrde na temelju očiglednih i verodostojnih dokaza, kakor kaže jedan engleski list, "istinu, koja će poslužiti kao pouka celom svetu, da sva Nemačka odavno boluje od teške svireposti i brutalnosti, koju će možda valjati lečiti generacijama.

U toj anketi, jedna od njihovih metoda bila je tipično američanska. Kao Fordova kola. Odlična, sa brzim jednostavnim dejstvom i svačijim mocima pristupacha. Oni su pred mikrofonom izveli veći broj predstavnika raznih nacija, poznatih po svojoj istinoljubivosti, teškim iskustvima, delom ljudi uglednih zbog svog karaktera, a delom i radi izuzetnih duhovnih sposobnosti. Svaki od njih imao je tu da ispriča u roku od dva minuta ko je i svoja zapažanja prilikom tamnovañja.

Jedan od njih bio je i Vladeta P o p o v i ć, predsednik našeg nacionalnog odbora. On je kratko i sažeto izložio svoja lična iskustva i zapažanja o životu i mukama u logoru. Naročitu pažnju predstavnika američke javnosti izazvao je njegov odgovor na pitanje zašto je toliki broj zatočenika u Dachau pomirao. Tim povodom, drug Popović je rekao:

"Usled iznurenosti koja je došla kao posledica dugotrajne, potpuno nedovoljne ishrane, teških fizičkih radova i prenatrpanosti po blokovima, na kojim po dva i više ljudi spava na jednoj tesnoj postelji. Mnogo nas je pomrlo na zimskim transportima iz Dachau u druge logore ili fabrike, na koje su zatvorenici slati nedovoljno obučeni, gdekad polugoli, bez putne hrane, u negrejanim vagonima za stoku, danima stešnjeni i zatvoreni u mračnim kolima, koja su se često, uz put, pretvarala u zajedničke grobove."

Nije bilo predviđeno, da drug Popović uputi nekoliko reči našoj zemlji ili vladi, ali je američki pukovnik pristao da snimi i nekoliko reči upućenoj našoj zemlji. Na to je drug Popović rekao u glavnom ovo: "Svi Jugosloveni koji se nalaze u ovom zloglasnom logoru, spašenom od nameravanog uništenja samo iznenadnim dolaskom pobedonosne američke vojske, pozdravljaju maršala Tita, svoju vladu, svoj izmučeni narod i junačku vojsku. Nas Jugoslovena koji su preživeli ovaj pakao ima oko 3200, od kojih je oko 700 bolesnih. U toku poslednje dve godine umrlo je ovde oko 1500 Jugoslovena." - "Molimo našu vladu da pošalje ovamo zvaničnu delegaciju da bi nam se olakšao povratak u otadžbinu. Naši borci žele da se što pre uvrste u redove naše vojske."

PREDAVANJE O TRSTU

Včera se je pred pralnicu zbralo veće stevilo tovarišev na prvo predavanje, ki ga je priredil Novinarski odsek. Glavni urednik "Dahavskega Poročevalca" Ludvik Mrzel je v imenu novinarske sekcije Jugoslovanskega narodnega odbora pozdravil udeležence, nato pa je novinar Rudolf G o l o u h predaval o Trstu.

Ko se svet tiranije in barbarstva ruši, je za nas Slovence velike važnosti, da se pogovorimo o vprašanju Trsta in Primorja. Borba za Trst in Primorje ima svojo preteklost. Je to borba naroda, ki je iskal izhoda na morje. Trst je danes zaseden po junaških četah Titove vojske, Trst je danes v naših rokah in svoboden in bo ostal v naših rokah. - Do leta 1750 je bil Trst majhno mesto, ki je šteleo jedva 7000 duš in bi tako tudi ostalo, da niso gospodarske razmere v Avstroogrski povzdignile mesta na njegovo višino, zakaj Trst

je postal pristanišče velikega imperija kolega avstroogrskega zaledja. Ne politika, temveč nujne posledice gospodarskih potreb tedanje dobe so odločile razvoj Trsta. Leta 1850 je štel že 150.000 prebivalcev. Tako nagel razvoj ni normalen, temveč posledica posebnih okolišnosti. Trst leži na koncu Jadranskega morja in k njemu teže vse gospodarske sile številnih narodov v njegovo zaledju. Trst je bil izbran za to nalogo že za cesarice Marije Terezije, ko je bila ustanovljena paroplovna družba Lloyd.

Beneška republika je z nevoljo gledala na razvoj tekmeča. Nastali so spori in leta 1450. je bilo na tem, da bi se mesto pridružilo Beneški republiki. Toda Trst je znal izvojevati svoj lastni statut in ohraniti samostojnost. Iz te okolišnosti vidimo, da se je Trst že v srednjem veku zavedal svojega položaja. Medtem, ko so se druga naselja v Istri združila z Benetkami, se je Trst spustil v borbo z Benetkami in ohranil svojo samostojnost. Dobil je pozneje svoj deželni zbor, postal je zakonodajno telo v omejenem okviru. Stališča Trsta so torej odločile posebne okolišnosti. Trst se je razvijal dalje s podporo in na račun avstroogrske monarhije, ki se je polagoma industrializirala. Stevilo prebivalstva je naraščalo tudi, ker se je v mesto selila delovna sila iz dežele. Ta delovna sila so bili Slovenci in sicer iz vseh slovenskih krajev od primorskega Krasa in sosedne Kranjske pa tja do Spodnje Štajerske. Trst je bila ena glavnih točk našega izseljeniškega toka.

Trst je postal torej pomorska luka na račun zaledja. Ne more biti torej v vprašanju Trsta drugega stališča kakorl Trst je vez izvoza in uvoza za njegovo zaledje. To je prvo in najbolj važno, ne glede na italijansko večino v mestu samem, kjer vlada finančna plutokracija, ona ima oblast v rokah in ona daje zunanji sijaj mestu. Substanca pa je druga. Delovne sile, ki so podlaga blagostanju, je slovenski element, ki se pa ni ohranil. Cele naše generacije so tonile v tem morju. Naš človek, ki je prišel iz revnih razmer v Trst, kjer je vladalo lagodno življenje, se je okoliu naglo prilagodil in se potujčil, toda jedro je ostalo in to jedro je v prvi vrsti slovenskega porekla.

V dobi pred prvo svetovno vojno so se začele narodnostne razmere same v mestu obračati na bolje. Trst je dobil slovenske šole, društveno življenje se je začelo razvijati in nazadnje je tudi naš kapital z ustanovitvijo denarnih zavodov stopil v tekmovanje z italijanskim. Naš živelj je naglo napredoval, imeli smo v občinskem svetu 12 odbornikov odnosno deželnih poslancev, a pri zadnjih državnih volitvah smo Slovenci izmed 5 poslancev, ki jih je Trst volil, dobili 2. Ne more se torej trditi, da je Trst samo italijansko mesto. To, kar je bilo ustvarjeno te dni z borbo naših čet, je le posledica nujnega političnega in gospodarskega položaja, četudi so morda Italijani drugačnega mnenja.

Povdariti je treba naslednje: Pred nami se odpira velika doba, vsi znaki počevanja takih vprašanj v pretekli dobi morajo biti izbrisani. To moremo zahtevati tudi v imenu onih, ki so se za to rešitev borili in s svojimi žrtvami prispevali k znagi pravične stvari v Evropi. Svet je spoznal vso lažnivost stare diplomacije. Zato smemo zahtevati, da se vprašanje Trsta reši tako, kot je nujno po njegovem položaju na tej strani Jadrana.

Zato smo uverjeni, da bo zmagala črta Stettin - Devin. Njo podpira sila, ki sega od slovenskega ozemlja pa tja do Vladivostoka. V tem znamenju, pozdravljajoč napore naše vojske in pravice našega naroda, zakliče: Živela zedinjena Slovenija od Alp do morja!

Predsedujoči se je zahvalil predavatelju za njegova izvajanja, nato pa so govorili še tovariši Jelacín, ki je dopolnil predavateljeva izvajanja o gospodarskem pomenu Trsta, Jože Dolenc in načelnik predavateljskega odseka Detela.

Ob zaključku redakcije:

NEMČIJA BREZBOGOJNO KAPITULIRALA

NA UKAZ VODJE VON DÖNITZA SO DANES OB 2.41 KAPITULIRALE VSE NEMŠKE ARMADE NA ZAPADNI, VZVODNEM IN JUŽNEM BOJIŠČU!

GLAVNI STAN SAVEZNIŠKIH SNAG OBJAVIO JE DANAS U 14 ČASOVA DA SE NEMACKA BEZUSLOVNO PREDALA SOVJETSKOJ RUSIJI, VELIKOJ BRITANIJI I SJEDINJENIM DRŽAVAMA. INSTRUMENT KAPITULACIJE POTPISAN JE V RHEIMSU U GLAVNOM STANU GENERALA AJZENHAUERA. U JEDNOJ HALI ŠKOLI OD ORVENE CIGLE. U IME SAVEZNIKA DOKUMENT JE POTPISAO GENERAL SMITH ŠEF ŠTABA GENERALA AJZENHAUERA. ZA RAJH JE POTPISAO GENERAL JODL ŠEF NEMACKOG GLAVNOG GENERALSTABA. POTPISIVANJE JE IZVRŠENO DANAS U RANO JUTRI U 2.41 CASOVA.

Oslo, 7. maja - Danas je oko podne nemacki ministar spoljnih poslova, Sverin-Krosigk, pročitao na radiu naredbe, da obustave paljbu na gde se nalaze nemacki trupama, da obustave paljbu na gde se nalaze zile. Svakog časa očekuje se, da Čerčil objavi pobjedu. On će to učiniti preko radija, sa svog stana v Downing Street 10 u Londonu. Večeras će engleski kralj takodje govoriti na radiu. - Sverin-Krosigk kazao je pre nekoliko časova preko radija u Flensburgu: "Nemacke žene i ljudi! Po naredjenju "Firera admiralu Deniwa nemacke trupe predale su se jutros rano bezuslovno na svima frontovima."

Z JUGOSLOVANSKIH BOJIŠČ

London, 7. maja - "Times" objavlja, da so odnosi med Titovo jugoslovansko vojsko in zaveznicami, ki so prišli v Trst, prav prijateljski. Dopisnik naglašuje, da so bile naše čete že 2 dni pred njimi v mestu. Zavezniške armade so prišle v Trst samo z namenom, da pripravijo pristanišče, ki bo služilo za iztovarenje hrane in vojnih potrebščin za armade, ki zasedajo Avstrijo. Čiščenje luke ne bo lahko, ker bo treba odstraniti mnogo min. Zvišanje prebivalstva je v mestu zelo mirno, skupine jugoslovanskih vojakov nastopajo odločno, toda ne agresivno.

London, 7. maja - Javljajo, da se v Trstu nahajajo poleg novozelandskih čet še deli 8. angleske armade. Američani so vkorakali tudi v Gorico. Vršijo se razgovori o prometnih zvezah v Istri.

Trst, 7. maja - Tržaška radijska postaja so je v soboto ponoči ob 23.45 prvič oglasila na kratkih valovih v dolžini 46,5 m v slovenščini.

BEOGRAD, 7. maja - Načelstvo štaba jugoslo. vojske priobčuje: V bojih okrog Reke je padlo nad 8000 nemških vojakov in oficirjev, preko 4 tisoč jih je bilo ujetih. - Boji vzhodno Zagreba so prinesli nove velike uspehe; osvojen je Bjelovar in boji se bijejo že na črti Koprivnica - Sv. Ivan Žabno. V obeh krajih so težke polične borbe; dalje so bili osvobojeni nastopni kraji na Hrvatskem: Jasenovac, Garešnica, Čazma in Kutina. Vse območje Joslavačke Gore je popolnoma očiščeno od sovražnika. Prav tako je osvobojena vsa dolina reke Une, dočim je Svinja središče težkih bojev.

BEOGRAD, 7. maja - V Sloveniji so Titove čete zavzele Kočevje, Ribnico, Sodražico, Dolenjo vas, Loški potok, Lož, Begunje nad Cerknico, Cerknico, Rakek, Planino, Idrijo, Go-

ronji in Dolenji Logatec in Vrhniko ter stoje 18 km pred samimi poslova. Sverin-Krosigk pročitao na radiu naredbe, da obustave paljbu na gde se nalaze zile. Svakog časa očekuje se, da Čerčil objavi pobjedu. On će to učiniti preko radija, sa svog stana v Downing Street 10 u Londonu. Večeras će engleski kralj takodje govoriti na radiu. - Sverin-Krosigk kazao je pre nekoliko časova preko radija u Flensburgu: "Nemacke žene i ljudi! Po naredjenju "Firera admiralu Deniwa nemacke trupe predale su se jutros rano bezuslovno na svima frontovima."

BOEGRAD, 7. maja - Danes je bila imenovana narodna vlada z narodno skupščino za Crno goro.

Beograd, 7. maja - Britanski avioni, ki imajo svoja oporišča na Balkanu, krepko pomagajo pri preganjanju bežečih nemških odredov v severozapadnih predelih Jugoslavije.

DUBAJ, 7. maja - Semkaj je prispelo jugoslovansko odposlanstvo, da se porazgovori s pristojnimi sovjetskimi oblastmi o povratku 120.000 jugoslovanskih pripornikov in delavcev iz taborišč.

HIMMLER - NAJVEČJI KRVNIK ZGODOVINE

Vrhovno poveljstvo ima, kakor javljajo iz Londona 7. maja, dokaze v rokah, da je Himmler osebno odgovoren za umor 4 milijonov nov ujetnikov in internirancev v Osvjenčimu. Med umorjenimi so pripadniki Rusov, Poljakov, Francozov, Belgijcev, Judov, Čehov in Jugoslovancev. Prav tako je Himmler odgovoren za vsa grozodejstva v Dachau. Saj je on izdal tudi ukaz 14. aprila, da se pobijejo vsi interniranci v imenovanem taborišču, kar je preprečil samo pravočasni prihod VII. ameriške armade 29. aprila ob 18.25 min.

SLUČAJ POLJSKE

San Francisco, 7. maja - Pogajanja, ki so se vršila med predstavniki vseh treh velikih zavezniških sil o razširitvi poljske vlade so prekinjena. Eden in Stettinius sta naprosila Molotova, naj pri svoji vladi izposluje podrobnejše podatke o usodi 16 predstavnikov poljskih demokratičnih strank, ki so bili konec marca odšli na neke razgovore s sovjetskimi oblastmi in se niso vrnili.

MOSKVA, 7. maja - Semkaj so privedli 16 poljskih odličnikov, ki so obtoženi nelegalnih dejanj v ozadju sovjetske armade na poljskem ozemlju. Očitno se jim, da so izvrševali nelegalno, protisovjetsko propagando s pomočjo tajnih radijskih postaj in pozivljali Poljake h sabotajnim dejanjem v škodo sovjetske vojske. Omenjeni skupini pripada tudi general Osluševski.

Danes je minilo pet let, odkar je Hitler napadel Belgijo, Nizozemsko in Luksemburg. Pri tej priliki je rekel: Začel se je boj, ki bo odločil usodo nemškega naroda za prihodnjih tisoč let.